



8-vuotiaan tytön suunnitelma unelmien puutarhasta.

Miten lasten kulttuuri-identiteettiä voidaan tukea?

Uusi, suomalaisten tutkijoiden teos *Uskonto lapsuuden kulttuureissa* (2015) kertoo lasten uskontokasvatuksesta. Kirja sisältää 13 artikkelia teologian, kasvatustieteen, kasvatopsykologian ja monikulttuurisuuskasvatuksen näkökulmasta. Tutkijat käsittelevät uskonnollisuuden ja elämäntutkimuksen moninaisuutta, jossa lapset nykyään kasvavat. Miten kasvatustieteen ammattilaisten tulee huomioida erilaiset katsomukset, että kukaan ei syrjäydy oman perinteensä tai uskonsa takia? Kyse on lapsen kulttuuri-identiteetin kasvun ja kehityksen tukemisesta. Kulttuuri-identiteetti voidaan määritellä kokonaisuudeksi, jonka avulla ihminen kokoo omaa minäkuvaansa. Millaiseksi persoonaksi hän kokee itsensä: kuka hän on, mihin hän kuuluu, millaiset asiat ovat hänelle tärkeitä?

Teksti: Jaana Simonen

Antiikin ajoista asti on vallinnut käsitys, että ihminen syntyy maailmaan sielu tyhjänä. Englantilainen filosofi **John Locke** (1632–1704) vertasi vastasyntyneen lapsen sielua tyhjiin tauluihin: *tabula rasa*. Sielu alkaa vähitellen täyttyä oppimisen ja ympäristön vaikutuksen kautta. Tämän jälkeen sielun kyky oppia on rajaton.

Jean-Jacques Rousseau (1712–1778) mielestä vastasyntyneen lapsen mieli ei ollut tyhjä. Lapsella oli jo syntyessään kasvun aiheut ja taipumukset olemassa. Tulevan kasvatuksen piti kunnioittaa lapsen luontaisia ominaisuuksia.

Kysymykseen, onko kaikki uskonnollisuus opittua vai onko pieni lapsi synnynnäisesti uskonnollinen, ei ole vastausta. Kirjan tutkijoiden mukaan kummissakin näkemyksessä on paljon totta.

Tutkijoiden mielestä hengellisyys on lapselle luontainen piirre. Jokaisella ihmisellä on tarve ja kyky uskonnollisuuteen. Lapsen kannalta on tärkeää, miten hänen luontaista taipumustaan tuetaan.

Ristiriidat, eriarvoisuus ja ulkopuolisuus

Lapsen elämään kuuluu monia tekijöitä. Hänellä on perhe ja hän kasvaa perheensä lisäksi päiväkodin, koulun ja yhteiskunnan vaikutuspiirissä. Perheen ja muiden tahojen välillä voi syntyä ristiriitaisia tilanteita, joiden seurauksena lapsi saattaa tuntea itsensä ulkopuoliseksi.

Päiväkotien arjessa esimerkiksi Jehovan todistajien lapsilla on paljon rajoituksia. Lapsilla on tapahtumia, mihin he eivät saa osallistua. Joskus henkilökunnan on vaikea selittää lapselle, miksi hän ei saa osallistua esimerkiksi syntymäpäivien viettoon. Lapsi kokee itsensä ulkopuoliseksi, vaikka hänelle järjestetään tapahtuman ajaksi korvaavaa toimintaa. Näissä tilanteissa on tärkeää, että korvaava toiminta on lapsen kannalta mielekästä ja mukavaa.

Kun kodin arvot eroavat valtakulttuurista, tuo se esiin tilanteita, joissa lapsi joutuu miettimään ja tekemään valintoja. Lapsen äidinkieli, kodin kasvatuskäytännöt ja käsitys aikuisten ja lapsen rooleista saattavat poiketa valtakulttuurista ratkaisevasti. Silloin aikuisen on edistettävä lapsen kulttuurillista oppimista. Kun varhaiskasvatuksessa käsitellään viikonpäiviä, on se sopiva tilaisuus tutustua erilaisiin juhlapäiviin ja kulttuurien eroavaisuuksiin. Sunnuntai on luterilaisten, ortodoksien ja katolilaisten pyhäpäivä. Juutalaisten ja adventistien py-

häpäivä on lauantai ja muslimeilla perjantai. Tällä tavoin eri vähemmistöt voidaan tuoda esille ja lapset saavat hyvän esimerkin tapojen monimuotoisuudesta.

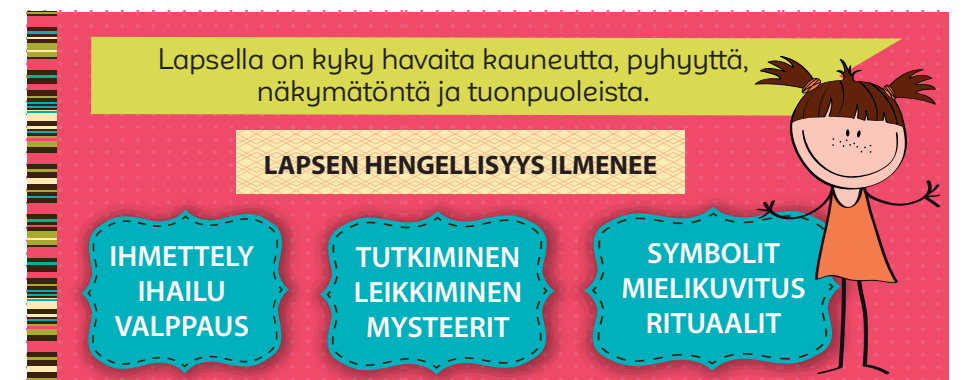
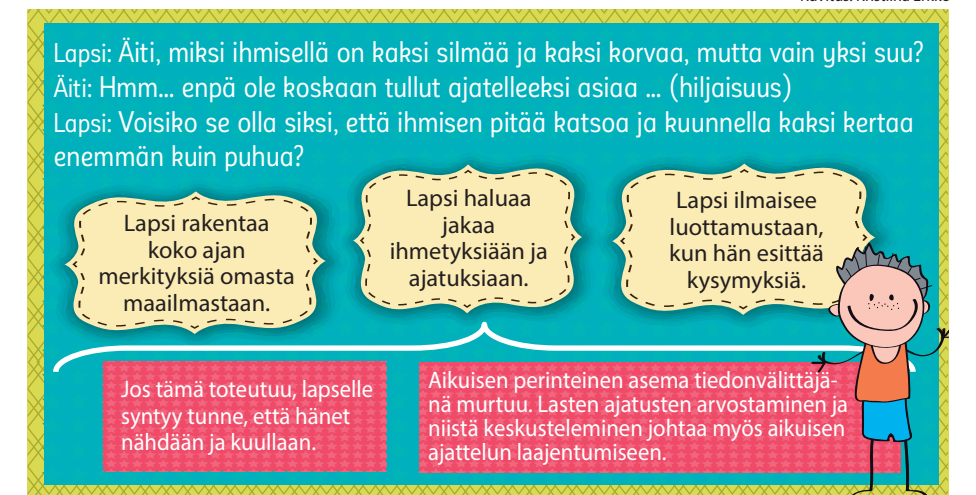
Juhlat voivat erottaa tai yhdistää

Juhla on tilanne, joka korostaa ryhmän yhteenkuuluvaisuutta. Se on sosiaalinen tapahtuma. Juhla yhdistää ja luo ryhmähenkeä. Samalla kertaa se voi edistää lapsen syrjäytymistä. Kun suunnitellaan kerho-

jen tai koulujen juhlia, aikuisten tulisi luopua ”lapset esittelevät omaa kulttuuriaan tai uskontoaan” lähestymistavasta. Lapselle voi olla ahdistavaa joutua edustamaan jotain yhteisöä, jota ei koe itselleen merkitykselliseksi.

Arki tai juhla; ei kannata pyrkiä neutraalisuuteen, koska se on harhaanjohtavaa. Sen sijaan kannattaa miettiä, mikä tapa tai katsomus muodostuu hallitsevaksi ja miksi? Mikä tapa tai katsomus on alisteinen ja minkä takia? Sen jälkeen voidaan yhdessä miettiä, miten kaikille katsomuksille ja keskusteluille on riittävästi tilaa.

Kuvitus: Kristiina Erkkö



Lapsen kulttuuri-identiteetti rakentuu monesta osasta. Näitä tekijöitä ovat ikä, valtakulttuuri, media ja harrastukset. Hänellä on jäsenyys synnyinmaahan, kansalaisuuteen, asuinmaahan ja mahdollisesti uskontoon. Kulttuuri-identiteettiin vaikuttavat myös koti ja perhe, päiväkotia ja koulu. Lapsen sosiaalinen verkosto ja asuinympäristö ovat osa identiteetin rakennuspalikoita. Näiden osa-alueiden merkitys vaihtelee lapsesta toiseen.

Tutkijoiden mielestä lapsen minäkuvan kannalta on tärkeää, että hän tuntee oman taustansa ja sukujuurensa. Näin lapsi tuntee itsensä osaksi jatkuvuutta ja sukupolvien ketjua.

Oman arvomaailman rakentaminen

Maailmassa eläminen merkitsee vuoropuhelua, jossa hyväksytään ristiriitojen olemassaolo. Lapsi oppii tunnistamaan asioiden monimutkaisuuden. Hän huomaa, että ristiriidat ja erilaiset totuuskäsitykset kuuluvat elämään. Lapsi alkaa kehittyä omaksi ainutlaatuiseksi yksilöksi.

Meidän tietomme, käsityksemme, arvomme ja toimintatapamme rakentuvat sosiaalisesti, kulttuurillisesti ja historiallisesti. Meidän on hyväksyttävä se, että emme voi toteuttaa neutraalia ja objektiivista kasvatusta. Se on mahdotonta. Mutta me voimme antaa lapselle tilaa, aikaa ja huomiota hänen omien elämänsä kysymysten pohdintaan.

Lapsi tulee aikanaan tekemään omat valintansa. Sen takia hän tarvitsee välineitä maailman hahmottamiseen. Lapsen ympäristön tulee lisätä kulttuurien ja erilaisiin maailmankatsomuksiin liittyvää tietoa. Kasvattajien tulee olla tietoisia omista asenteistaan ja oppia edistämään myönteisellä tavalla katsomusten välistä vuoropuhelua.

Materiaaleja ja vinkkejä kasvatukseen tueksi: www.kulttuuriperintokasvatus.fi

Lähde:

Martin Urbani, Saira Poulter, Arto Kallioniemi (toim.): *Uskonto lapsuuden kulttuureissa, Lasten keskus*. Tallinna 2015.

Kolumni

Kristiina Gerkman-Kemppainen

Tuomisia tuonpuoleisesta

Pikkuinen kultakutrinen **Anna** istuu isoäitinsä sylissä. Taputtaa häntä hellästi poskelle ja sanoo: ”Mummilla on tässä vähän ryppejä. Niin oli Annallakin, mutta sitten tuli enkeli ja silitti kaikki rypyt pois, ja sitten Anna oli taas lapsi”.

Pysähdyimme kerran katselemaan kaihinkoneen tekemää jälkeä. Sanoin Annalle, että tällaisten kuoppien reunoille ei saa koskaan mennä leikkimään, se on vaarallista. Anna katsoi kuoppaa mietteissään. ”Silloin kun sinä et ollut vielä minun äitini, minä putosin syvään kuoppaan. Enkeli tuli ja nosti minut sieltä pois”.

Arvata saattaa, että sekä äiti että isoäiti kätisivät nämä sanat sydämiinsä. Minulle henkisen tien kulkijana ne pienen tytön muistikuvat olivat yhtä luonnollisia kuin hänelle itselleenkin. Ymmärsin, että tyttäreni toi terveisiä edellisestä elämästään; kauniita ja lohdullisia viestejä siitä, että kuolema on ainoastaan siirtymistä olomuodosta toiseen. Ja siitä, että se oma suojeleusenkeliimme kulkee aina rinnallamme.

Nyt Anna on aikuinen, herkkä ja hyvin intuitiivinen sielu. Viime kesänä hän sai kokea, miten konkreettisellakin tavalla meille välitetään tietoa tulevasta. Oli kaunis, auringonsäteiden kultaama ilta. Anna käveli yksin kotiin miettien äskettäin tapahtunutta eroa poikaystävästään. Kun hän nosti katseensa kohti taivasta, silmiin osui upean rakennuksen ylimmän kerroksen ikkunarivistö. Kolmeen suuntaan avautuvat erkkeri-ikkunat näyttivät niin kiehtovilta, että oli suorastaan pakko pysähtyä ottamaan niistä kuva. Kuva siirrettiin Instagramiin sanoin Love. Kallio.

Sinne se kuva jäi kuvana kuvien joukkoon, kunnes eräänä päivänä kuvasta tulikin totta! Elämään oli astunut uusi rakkaus, Se Oikea, ja nuoret ryhtyivät etsimään itselleen yhteistä kotia. Sitä sopivaa ei ihan heti tahtonut löytyä, mutta sitten se ilmaantui; eikä mikään muu kuin juuri se asunto, jota Anna oli tulevasta mitään tietämättä pysähtynyt kuvaamaan! Ja vieläpä merkinnällä Love. Anna ei oikein itsekään tajunnut, miksi se sana piti siihen talonkuvaan liit-

tää. Mutta nyt se tiedetään, eikä ollut vaikeata tehdä ostopäätöstä, kun he siihen valoisaan asuntoon astuivat.

Olkaamme siis luottavaisia! Kuten nämä Annankin kertomukset ja kokemukset osoittavat, elämä jatkuu. Aina. Siirrymme vaiheesta toiseen niin täällä maan päällä kuin siellä henkimaailmassakin. Joku voima meitä ohjaa ja valmentaa. Annahan kävi ilmoittautumassa minulle etukäteen unessa. Näytin vauvaa siskolleni todeten: ”Tässä on nuorimmaiseni, Anna-Cecilia”. Kun tyttö kahden vuoden kuluttua syntyi, nimikin oli jo valmiina! Sattuma ei ole. Kuolemaa ei ole. On vain elämää, rakkautta ja toivoa. Vaikeudet väistyvät, ja löydämme aina uusia ikkunoita uusine näkymineen!

Kuva: Maarit Heinonen

